

Begrunnelse for forslag til endringer i emnebeskrivelse og læringskrav i faget «Internasjonale menneskerettigheter» på JUS2111

1. Bakgrunn

I møte 18. november 2020 diskuterte de ansvarlige faglærerne på JUS2111 (Kierulf, Johansen, Larsen, i samråd med studieårsansvarlig Nordrum) behovet for endringer for å oppnå et bedre forhold mellom fagene internasjonale menneskerettigheter og statsforfatningsrett. I etterkant av dette har et forslag til endringer i emnebeskrivelse og læringskrav i internasjonale menneskerettigheter vært på høringsrunde hos de øvrige ansvarlige faglærerne på semesteret samt hos fagets øvrige faglærere. Forslaget som nå oversendes PMR tar hensyn til kommentarer fra andre faglærere.

2. Problembeskrivelse

Da Internasjonale menneskerettigheter ble flyttet opp til JUS2111 fra første studieår i semesteret V-18, oppstod det noen utfordringer knyttet til forholdet til faget statsforfatningsrett.

De relevante delene av dagens læringskrav i de to fagene lyder slik:

- Statsforfatningsrett krever god forståelse av:
 - Statsrettslig metode, tolkning av Grunnlovens tekst og forholdet til internasjonal rett
 - Hovedtrekk i samtlige rettigheter som følger av Grunnloven, begrensning av grunnlovsrettigheter og grunnlovsrettighetenes forhold til internasjonale menneskerettigheter
 - *F.o.m. H-21: Grunnleggende rettsstatsprinsipper*
 - De nærmere reglene om kravet til lov og dom på strafferettens område, til vern om ytringsfrihet, om eiendomsrett, mot tilbakevirkende lover og mot diskriminering
- Internasjonale menneskerettigheter krever god forståelse av:
 - Forankringen menneskerettighetene er gitt i nasjonal rett gjennom Grunnloven og menneskerettsloven.
 - Begrepet menneskerettigheter, slik det uttrykkes i menneskerettskonvensjoner og Grunnloven og er utviklet i rettspraksis og annen håndhevelse.
 - Innholdsmessige sider ved: vernet mot diskriminering og rett til likhet, retten til liv, torturforbudet, retten til personlig frihet og sikkerhet, retten til privat- og familieliv, religions- og livssynsfrihet, ytringsfrihet, forsamlings- og foreningsfrihet, politiske rettigheter, retten til utdanning, retten til helse, barns rettigheter og retten til effektive rettsmidler.
 - Menneskerettighetenes grenser ved bruk av tvang, samt menneskerettslige plikter til å sikre individers rettigheter i den private sfære, herunder frihet fra vold.

Emnebeskrivelsen i Internasjonale menneskerettigheter inneholder blant annet følgende formulering: «Faget internasjonale menneskerettigheter tar utgangspunkt i hvordan menneskerettighetene beskyttes gjennom konvensjoner som Norge er part til, samt gjennom nasjonalt utformede rettsregler i Grunnloven og i ordinære lover.»

I undervisningen er det forsøkt å unngå overlapping, men fordelingen mellom enkeltrettigheter i undervisningen blir uansett litt tilfeldig og en viss overlapping oppstår uansett.

Utfordringene knytter seg dermed særlig til følgende forhold:

- Det er overlapping i de materielle rettighetene, dels ved at ytringsfrihet og diskrimineringsforbudet er nevnt i begge fag, og dels ved at statsforfatningsretten nevner

«hovedtrekk i samtlige rettigheter», herunder rettigheter hvor det i internasjonale menneskerettigheter kreves god forståelse (og hvor læringskravene ikke knytter dette bare til rettighetene i internasjonale konvensjoner).

- Internasjonale menneskerettigheter viser på ulike måter tilbake til Grunnloven (statsforfatningsretten er bedre ved at den viser til «forholdet» til internasjonale regler).
- Undervisningen har en litt tilfeldig fordeling av rettigheter.

Historikken er, så vidt jeg kan bringe på det rene, i hovedtrekk slik:

På JUR2000 t.o.m. H-12 var statsforfatningsrett og internasjonale menneskerettigheter på samme avdeling. Dette var før grunnlovsreformen av 2014, så konteksten var forskjellig fra dagens situasjon med hensyn til dobbeltbehandling av menneskerettigheter. I statsforfatningsrett hadde [læringskravene](#) noen henvisninger til menneskerettigheter, ved at det krevdes god forståelse blant annet av «De konstitusjonelle hovedreglenes forhold til noen ideologiske grunnkrav til statens styre (demokrati, maktfordeling, menneskerettigheter)», «Hovedtyper av rettighetsbestemmelser», «Grunnlovens hovedbestemmelser om vern av individer og minoriteter», «Forholdet mellom grunnlovsvern og vern etter konvensjoner som er gjort til en del av norsk rett», og «Forholdet mellom grunnlovens hovedbestemmelser om vern av individer og minoriteter og vernet etter Den europeiske menneskerettskonvensjon». I Internasjonale menneskerettigheter fremhevet ikke læringskravene noen enkeltrettigheter (med unntak for diskrimineringsforbudet), men fokuserte heller på institusjonelle og metodiske spørsmål. I [emnebeskrivelsen](#) ble forholdet til statsforfatningsretten beskrevet slik:

En pedagogisk konsekvens av at sentrale deler av det internasjonale menneskerettighetsvernet nå utgjør en integrert del av norsk rett, er at enkelte deler av de materielle rettighetene behandles i de ulike fagområdene som har en "side" mot det internasjonale menneskerettighetssystemet. Særlig viktig for 2. avdeling er behandlingen av enkelte rettigheter i Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) i statsforfatningsrettsfaget. Det er viktig å se faget Internasjonale menneskerettigheter i sammenheng med den menneskerettslige beskyttelsen behandlet i statsrettsfaget, både etter Grunnloven og etter EMK.

Tilbake i faget Internasjonale menneskerettigheter i 2. avdeling blir en overordnet forståelse av traktatrettens menneskerettighetsbegrep, spørsmål om ulike samfunnsaktørers roller i forhold til menneskerettighetsforpliktelser, særskilte spørsmål knyttet til tolking av traktatfestede menneskerettighetsregler samt diskrimineringsforbudet som konvensjonsbeskyttet menneskerettighet. I tillegg gis en innføring til institusjonelle spørsmål (internasjonalrettslige mekanismer, sett i sammenheng med de nasjonale) og virkningene av gjennomføring av menneskerettighetsforpliktelser og manglende overholdelse av dem.

I studieordningen av 2011 (første gang H-11) ble internasjonale menneskerettigheter lagt til JUS1111, mens statsforfatningsrett ble lagt til JUS2111. Fra og med V-14 ble menneskerettigheter flyttet til JUS1211. Jeg forstår det slik at fra 2014 har læringskravene vært omtrent identiske med det de var idet internasjonale menneskerettigheter ble flyttet til JUS2111 med virkning fra og med V-18.

Flyttingen til JUS2111 ble endelig vedtatt i PMR på første møte i 2017. Som bakgrunnsmateriale lå en [«Innstilling fra arbeidsgruppen om flytting av faget Internasjonale menneskerettigheter fra JUS1211 til JUS2111»](#), samt et [notat om nye læringskrav i internasjonale menneskerettigheter](#) fra Vibeke Blaker Strand (som da var ansvarlig faglærer). Sistnevnte notat behandler primært endringer i faget for å besvare et kutt i velferdsrettsfaget. Læringskravene i statsforfatningsrett ble ikke endret ifm flyttingen. Jeg oppfatter at de andre faglærerne deler min forståelse av at menneskerettighetsfaget i

all hovedsak ble flyttet (med hensyn til emnebeskrivelse og læringskrav) uten særskilt tilpasning til statsforfatningsretten. Den tilpasningen som skjedde, gjaldt i hovedsak undervisningen, gjennom inndelingen av semesteret i en institusjonell del og i en rettighetsdel, og gjennom fordelingen av materielle rettigheter mellom undervisningen i de to fagene.

3. Begrunnelse for de enkelte forslagene

Ved utarbeidelse av revidert emnebeskrivelse og reviderte læringskrav har jeg til dels brukt emnebeskrivelsen for JUR2000 som et nyttig utgangspunkt, likevel slik at det selvsagt må tas hensyn til utviklingen de siste 10 år. Dernest har jeg sett hen til læringskravene i statsforfatningsrett, dels for å sikre en best mulig avgrensning mellom fagene og dels for å bruke tilsvarende (eller liknende) formuleringer når det er mulig.

I *emnebeskrivelsen* er de foreslåtte endringene i stor grad inspirert av JUR2000. Et hovedformål er å klargjøre forholdet mellom Internasjonale menneskerettigheter og de øvrige fagene på JUS2111 og på rettsstudiet for øvrig, samt å klargjøre fagets vektlegging av overordnede systemspørsmål snarere enn av innholdet i enkeltrettigheter.

I *læringskravene* er også denne vektleggingen av systemspørsmål gjennomført:

- Opplistingen av enkeltrettigheter er flyttet fra «god forståelse» til «kjennskap», dels for å synliggjøre fagets prioriteringer og dels for å erkjenne at fagets omfang ikke er tilstrekkelig til å gi god forståelse av de enkelte rettighetenes innhold. Kategorien «forståelse» er for øvrig endret til «kjennskap», for å oppnå samsvar med fakultetets praksis.
- Det er også gjort noen endringer i opplistingen av enkeltrettigheter for å unngå dobbeltbehandling med statsforfatningsrett. Ytringsfrihet er tatt ut, fordi dette er særskilt fremhevet i statsforfatningsretten, hvor litteratur og undervisning også behandler internasjonale kilder. Diskrimineringsvernet er beholdt, som den eneste enkeltrettigheten som nå nevnes uttrykkelig både i Internasjonale menneskerettigheter og i Statsforfatningsrett, men det er fremhevet at det er rettighetens karakter som en overgripende rettighet som er temaet. Ved å ta ut ytringsfrihet får vi plass til en annen rettighet, og vi har valgt ut retten til arbeid for å øke studentenes bevissthet rundt sosioøkonomiske rettigheter. I tillegg har vi nevnt urfolks rettigheter for å svare på et behov for økt bevissthet rundt disse rettighetene.
- Under «god forståelse» er det tilføyd punkter som er ment å uttrykke sentrale overordnede kjennetegn ved internasjonale menneskerettigheter generelt (metodespørsmål, forskjellen på absolutte og relative rettigheter, hvordan rettigheter kan begrenses, innholdet i statens forpliktelser). I tillegg er det tatt inn et punkt om hvordan internasjonale konvensjoner er gjennomført på ulike nivåer i norsk rett og hva dette betyr.
- Under «kjennskap» er det også inntatt et punkt om klima og menneskerettigheter, dels som et svar på UiOs nye klima- og miljøstrategi.

Endringene nødvendiggjør (og muliggjør) noen endringer også i litteraturlisten. I den ene pensumboken («Nøtteskall») tas kapitlet om ytringsfrihet ut, mens kapitlene om arbeid, urfolk og miljø tas inn. I den andre pensumboken («Menneskerettighetene og Norge») tas det ut et kapittel som handler om praktisk gjennomføring av menneskerettigheter, mens det tilføyes to kapitler som handler om norske domstolars tolkning av EMK og om dialogen mellom norske domstoler og EMD, og som etter mitt skjønn er viktigere for studenter på 2. studieår enn det kapitlet som tas ut. Sidetallet forblir omtrent det samme.

Kjetil Mujezinović Larsen

ENDRINGER AV EMNEBESKRIVELSE/LÆRINGSKRAV

EMNEKODE OG EMNENAVN

JUS2111 Internasjonale menneskerettigheter

OPPDATERT BESKRIVELSE AV FAGOMRÅDET

Se vedlegget «Til PMR – Internasjonale menneskerettigheter» i to versjoner, med og uten «spor endringer»

OPPDATERTE LÆRINGSKRAV (Kunnskap, ferdigheter og generell kunnskap)

Se samme vedlegg som nevnt over.

BEGRUNNELSE/BAKGRUNN/ANDRE KOMMENTARER

Se vedlegget «Til PMR – Begrunnelse for forslag til endringer i internasjonale menneskerettigheter på JUS2111»

Internasjonale menneskerettigheter

Beskrivelse av fagområdet

Menneskerettigheter defineres gjerne som de rettighetene og frihetene ethvert menneske har allerede i kraft av å være menneske. I rettslig sammenheng er det tale om normer som bygger på tanken om individets verdighet og som omhandler grunnleggende spørsmål om forhold mellom individ og samfunn. Mye av den menneskerettslige reguleringen finner sted innenfor nasjonalstatens eget rettssystem, og området for konstitusjonell rett (statsforfatningsrett) er sentralt her. I faget Internasjonale menneskerettigheter ligger imidlertid oppmerksomheten på de folkerettslige normene for beskyttelse av menneskerettigheter og på hvordan disse er gjennomført på ulike nivåer i norsk rett, samt på hvordan de internasjonale menneskerettighetene håndheves av nasjonale og internasjonale organer. Siden vedtakelsen av FN i 1945 har statenes forpliktelser til å respektere og sikre borgernes menneskerettigheter blitt formulert skriftlig i ulike konvensjoner både på internasjonalt og regionalt plan. Faget internasjonale menneskerettigheter tar utgangspunkt i hvordan menneskerettighetene beskyttes gjennom konvensjoner som Norge er part til, samt gjennom nasjonalt utformede rettsregler i Grunnloven og i ordinære lover. Menneskerettighetenes innhold fastlegges gjennom tolkning. Domstolpraksis og annen håndhevingspraksis fra Norges Høyesterett, Den europeiske menneskerettsdomstol og FN-komiteene står sentralt når vi gjennom tolkning søker å fastlegge innholdet i ulike rettigheter.

Kunnskap om internasjonale menneskerettigheter er viktig av flere grunner. Det folkerettslige vernet tjener som en ekstra garanti i de tilfellene hvor det nasjonale rettssystemets egen regulering og praksis ikke fungerer i samsvar med de internasjonale normene. Viktige menneskerettighetskonvensjoner er også gjort til norsk lov, enten på linje med lovgivning vedtatt av Stortinget selv eller med forrang foran øvrig lovgivning, jf. menneskerettsloven av 1999. Også konvensjoner som ikke er gjort til norsk lov vil ha betydning for norske rettsanvendere, blant annet gjennom Grunnloven § 92 samt presumsjonsprinsippet. Menneskerettighetene er universelle—det vil si at de gjelder for alle mennesker. De er også udelelige—de ulike rettighetene henger innbyrdes sammen med hverandre og utgjør et hele. Dermed står ikke det enkelte land fritt til å bestemme at egne tradisjoner eller nasjonale verdier skal gå foran menneskerettighetene. Som utgangspunkt går det heller ikke an å plukke ut noen rettigheter og å avvise andre.

Statene er forpliktet til å sikre at både nasjonale lover, forskrifter og forvaltningspraksis er i tråd med de internasjonale menneskerettighetene. I tillegg er statene forpliktet til å ta skritt for å beskytte og sikre individers rettigheter i den private sfære. Dette betyr at menneskerettighetene går på tvers av rettssystemet for øvrig og får betydning for rettsområder som blant annet statsforfatningsrett, velferdsrett, forvaltningsrett, EØS-rett, strafferett, familierett og avtalerett. De inneholder korrektiver og krav til all offentlig myndighetsutøvelse.

En pedagogisk konsekvens av at viktige deler av det internasjonale menneskerettighetsvernet utgjør en integrert del av norsk rett, er at materielle menneskerettigheter behandles i flere ulike fag i rettsstudiet. Særlig viktig for JUS2111 er behandlingen av grunnlovsfestede menneskerettigheter i statsforfatningsrettsfaget. Internasjonale menneskerettigheter som fag har også en nær tilknytning til folkerettsfaget, siden de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene er folkerettslige avtaler. Det er derfor viktig å se faget Internasjonale menneskerettigheter i sammenheng med de andre fagene på JUS2111.

Sammenhengen mellom fagene tilsier at det som dekkes opp av faget Internasjonale menneskerettigheter er en overordnet forståelse av traktatrettens menneskerettighetsbegrep og innholdet i statenes forpliktelser, spørsmål om ulike samfunnsaktørers roller i gjennomføringen av Norges menneskerettighetsforpliktelser, særskilte spørsmål knyttet til tolking av traktatfestede menneskerettighetsregler, og det materielle innholdet i utvalgte enkeltrettigheter. I tillegg gis en innføring til institusjonelle spørsmål (internasjonalrettslige mekanismer, sett i sammenheng med de nasjonale) og virkningene av gjennomføring av internasjonale menneskerettighetsforpliktelser og manglende overholdelse av dem.

Hva lærer du?

Kunnskap

Studenten skal ha god forståelse av:

- ~~Forankringen menneskerettighetene er gitt i nasjonal rett gjennom Grunnloven og menneskerettsloven.~~
- Begrepet menneskerettigheter, slik dette er uttrykt i sentrale internasjonale menneskerettskonvensjoner og Grunnloven og er utviklet gjennom rettspraksis og annen håndhevelse.
- Hvordan internasjonale menneskerettighetskonvensjoner er gjennomført på ulike nivåer i nasjonal rett, internasjonale menneskerettigheters forhold til grunnlovsfestede rettigheter, og hvordan konvensjonenes virkning i norsk rett påvirkes av den nasjonale gjennomføringsmåten.
- Særskilte rettskilde- og metodespørsmål ved tolking av traktatfestede menneskerettighetsnormer sammenholdt med alminnelig folkerettslig metode.
- Generelle trekk ved rettighetene i de konvensjonene som er inntatt i menneskerettsloven, herunder forskjellen på absolutte og relative rettigheter samt hvordan rettigheter kan begrenses.
- ~~Innholdet i statens tredelte forpliktelse til å respektere, beskytte og sikre menneskerettigheter, herunder statens Innholdsmessige sider ved: vernet mot diskriminering og rett til likhet, retten til liv, torturforbudet, retten til personlig frihet og sikkerhet, retten til privat- og familieliv, religions- og livssynsfrihet, ytringsfrihet, forsamlings- og foreningsfrihet, politiske rettigheter, retten til utdanning, retten til helse, barns rettigheter og retten til effektive rettsmidler.~~
- ~~Menneskerettighetenes grenser ved bruk av tvang, samt menneskerettslige plikter til å sikre individers rettigheter i den private sfære, herunder frihet fra vold.~~

Studenten skal ha kjennskap til forståelse av:

- Vernet mot diskriminering og rett til likhet som en overgripende rettighet, og hvordan det internasjonale diskrimineringsvernet forholder seg til det nasjonale.
- ~~Innholdet i smessige sider ved utvalgte enkeltrettigheter: vernet mot diskriminering og rett til likhet, r~~Retten til liv, torturforbudet, retten til personlig frihet og sikkerhet, retten til privat- og familieliv, religions- og livssynsfrihet, ytringsfrihet, forsamlings- og foreningsfrihet, politiske rettigheter, retten til utdanning, retten til arbeid, retten til helse, barns rettigheter, urfolks rettigheter, og retten til effektive rettsmidler.
- Hvilke forpliktelser menneskerettighetskonvensjonene oppstiller for statene til å motvirke eller gjøre tilpasninger til klimaendringer.

- Hovedtrekkene i den institusjonelle strukturen for overvåking og kontroll med menneskerettighetene i FN-komiteene og i Den europeiske menneskerettsdomstol.
- Hvordan ulike institusjoner i Norge bidrar til å oppfylle menneskerettslige forpliktelser til å sikre at rettigheter blir reelle.

Ferdigheter

Studenten skal kunne

- Identifisere menneskerettslige problemstillinger i et saksforhold.
- Anvende menneskerettslig metode på praktiske situasjoner, herunder drøfte om menneskerettighetene kommer til anvendelse og om en restriksjon er forholdsmessig og kan rettferdiggjøres.
- Reflektere rundt forholdet mellom flertallsmakt og mindretallsvern.

Generell kompetanse

Studenten skal etter avlagt master i rettsvitenskap kunne anvende menneskerettigheter og menneskerettslig metode i domstolene, som advokat, i forvaltningen eller i andre institusjoner, samt formulere og formidle kunnskap om menneskerettslige problemstillinger.

Internasjonale menneskerettigheter

Beskrivelse av fagområdet

Menneskerettigheter defineres gjerne som de rettighetene og frihetene ethvert menneske har allerede i kraft av å være menneske. I rettslig sammenheng er det tale om normer som bygger på tanken om individets verdighet og som omhandler grunnleggende spørsmål om forhold mellom individ og samfunn. Mye av den menneskerettslige reguleringen finner sted innenfor nasjonalstatens eget rettssystem, og området for konstitusjonell rett (statsforfatningsrett) er sentralt her. I faget Internasjonale menneskerettigheter ligger imidlertid oppmerksomheten på de folkerettslige normene for beskyttelse av menneskerettigheter og på hvordan disse er gjennomført på ulike nivåer i norsk rett, samt på hvordan de internasjonale menneskerettighetene håndheves av nasjonale og internasjonale organer.

Kunnskap om internasjonale menneskerettigheter er viktig av flere grunner. Det folkerettslige vernet tjener som en ekstra garanti i de tilfellene hvor det nasjonale rettssystemets egen regulering og praksis ikke fungerer i samsvar med de internasjonale normene. Viktige menneskerettighetskonvensjoner er også gjort til norsk lov, enten på linje med lovgivning vedtatt av Stortinget selv eller med forrang foran øvrig lovgivning, jf. menneskerettsloven av 1999. Også konvensjoner som ikke er gjort til norsk lov vil ha betydning for norske rettsanvendere, blant annet gjennom Grunnloven § 92 samt presumsjonsprinsippet.

Statene er forpliktet til å sikre at nasjonale lover, forskrifter og forvaltningspraksis er i tråd med de internasjonale menneskerettighetene. I tillegg er statene forpliktet til å ta skritt for å beskytte og sikre individers rettigheter i den private sfære. Dette betyr at menneskerettighetene går på tvers av rettssystemet for øvrig og får betydning for rettsområder som blant annet statsforfatningsrett, velferdsrett, forvaltningsrett, EØS-rett, strafferett, familierett og avtalerett. De inneholder korrektiver og krav til all offentlig myndighetsutøvelse.

En pedagogisk konsekvens av at viktige deler av det internasjonale menneskerettighetsvernet utgjør en integrert del av norsk rett, er at materielle menneskerettigheter behandles i flere ulike fag i rettsstudiet. Særlig viktig for JUS2111 er behandlingen av grunnlovsfestede menneskerettigheter i statsforfatningsrettsfaget. Internasjonale menneskerettigheter som fag har også en nær tilknytning til folkerettsfaget, siden de internasjonale menneskerettighetskonvensjonene er folkerettslige avtaler. Det er derfor viktig å se faget Internasjonale menneskerettigheter i sammenheng med de andre fagene på JUS2111. Sammenhengen mellom fagene tilsier at det som dekkes opp av faget Internasjonale menneskerettigheter er en overordnet forståelse av traktatrettens menneskerettighetsbegrep og innholdet i statenes forpliktelser, spørsmål om ulike samfunnsaktørers roller i gjennomføringen av Norges menneskerettighetsforpliktelser, særskilte spørsmål knyttet til tolking av traktatfestede menneskerettighetsregler, og det materielle innholdet i utvalgte enkeltrettigheter. I tillegg gis en innføring til institusjonelle spørsmål (internasjonalrettslige mekanismer, sett i sammenheng med de nasjonale) og virkningene av gjennomføring av internasjonale menneskerettighetsforpliktelser og manglende overholdelse av dem.

Hva lærer du?

Kunnskap

Studenten skal ha god forståelse av:

- Begrepet menneskerettigheter, slik dette er uttrykt i sentrale internasjonale konvensjoner og utviklet gjennom rettspraksis og annen håndhevelse.
- Hvordan internasjonale menneskerettighetskonvensjoner er gjennomført på ulike nivåer i nasjonal rett, internasjonale menneskerettigheters forhold til grunnlovsfestede rettigheter, og hvordan konvensjonenes virkning i norsk rett påvirkes av den nasjonale gjennomføringsmåten.
- Særskilte rettskilde- og metodespørsmål ved tolking av traktatfestede menneskerettighetsnormer sammenholdt med alminnelig folkerettslig metode.
- Generelle trekk ved rettighetene i de konvensjonene som er inntatt i menneskerettsloven, herunder forskjellen på absolutte og relative rettigheter samt hvordan rettigheter kan begrenses.
- Innholdet i statens tredelte forpliktelse til å respektere, beskytte og sikre menneskerettigheter, herunder statens menneskerettslige plikter til å sikre individers rettigheter i den private sfære.

Studenten skal ha kjennskap til:

- Vernet mot diskriminering og rett til likhet som en overgripende rettighet, og hvordan det internasjonale diskrimineringsvernet forholder seg til det nasjonale.
- Innholdet i utvalgte enkeltrettigheter: Retten til liv, torturforbudet, retten til personlig frihet og sikkerhet, retten til privat- og familieliv, religions- og livssynsfrihet, forsamlings- og foreningsfrihet, politiske rettigheter, retten til utdanning, retten til arbeid, retten til helse, barns rettigheter, urfolks rettigheter, og retten til effektive rettsmidler.
- Hvilke forpliktelser menneskerettighetskonvensjonene oppstiller for statene til å motvirke eller gjøre tilpasninger til klimaendringer.
- Hovedtrekkene i den institusjonelle strukturen for overvåking og kontroll med menneskerettighetene i FN-komiteene og i Den europeiske menneskerettsdomstol.
- Hvordan ulike institusjoner i Norge bidrar til å oppfylle menneskerettslige forpliktelser til å sikre at rettigheter blir reelle.

Ferdigheter

Studenten skal kunne

- Identifisere menneskerettslige problemstillinger i et saksforhold.
- Anvende menneskerettslig metode på praktiske situasjoner, herunder drøfte om menneskerettighetene kommer til anvendelse og om en restriksjon er forholdsmessig og kan rettferdiggjøres.
- Reflektere rundt forholdet mellom flertallsmakt og mindretallsvern.

Generell kompetanse

Studenten skal etter avlagt master i rettsvitenskap kunne anvende menneskerettigheter og menneskerettslig metode i domstolene, som advokat, i forvaltningen eller i andre institusjoner, samt formulere og formidle kunnskap om menneskerettslige problemstillinger.

ENDRINGSFORSLAG TIL LITTERATUR

I dette skjemaet fyller du inn eventuelle endringer du ønsker å foreslå, med virkning fra og med **HØSTEN 2022**.

Husk at totalt antall sider i hovedlitteraturen må være innenfor sidetallsnormen: maksimalt 40 sider pr studiepoeng for emner 1.-3. studieår og 60 sider per studiepoeng for emner på 4.-5. studieår. Forslag som overstiger sidetallsnormen utover det rimelige vil ikke bli vedtatt av PMR. For at studieårsansvarlig skal innstille forslag til endringer må antall sidetall i hovedlitteraturen påføres skjemaet.

Skjemaet må returneres til undervisningsplanlegger for ditt emne innen **11. APRIL 2022** på e-post

Emnekode: JUS2111	Fagområde: Internasjonale menneskerettigheter
Navn på ansvarlig faglærer: Kjetil Mujezinović Larsen	
Forslag til endring i litteratur (både hovedlitteratur, støttelitteratur og tilleggslitteratur. Merk at det kun er hovedlitteratur som omfattes av sidetallsnormen. Antall sidetall må fylles inn): Forutsatt at forslagene til endringer i emnebeskrivelse og læringskrav godkjennes av PMR, blir det nødvendig med noen endringer i læringskravene. Utover disse endringene dekkes de nye formuleringene godt opp av eksisterende litteratur. I boken Strand/Larsen, «Menneskerettigheter i et nøtteskall» (2. utgave) er litteraturen nå angitt slik: «Hele boken med unntak av punktene: 2.1.3, 2.2.2, 2.2.3, 3.3, 4.4, 4.6, 4.7, 4.14, 4.15, 4.16, 4.18, 4.19, 4.21, 4.22.» Dette endres ved at 4.10 tas ut (ytringsfrihet, 4 sider), mens 4.14, 4.21 og 4.22 tas inn (arbeid/urfolk/miljø, 12 sider). Ny angivelse blir da: 2. utgave. Hele boken med unntak av punktene: 2.1.3, 2.2.2, 2.2.3, 3.3, 4.4, 4.6, 4.7, 4.10, 4.15, 4.16, 4.18, 4.19. I boken Ulfstein/Ruud/Føllesdal, «Menneskerettighetene og Norge» er litteraturen nå angitt slik: «Kapittel 1 (unntatt punkt 3.5 og 3.6), kapittel 2, kapittel 5 (f.o.m. punkt 1 t.o.m. punkt 10), kapittel 12.» Dette endres ved at kapittel 5 tas ut (menneskerettigheter i praksis, 23 sider), mens kapitlene 9 og 10 tas inn (EMDs og Høyesteretts metode, 27 sider). Ny angivelse blir da: Kapittel 1 (unntatt punkt 3.5 og 3.6), kapittel 2, 9, 10 og 12.	

Forslag til internasjonale rettskilder og/eller fremmedspråklig litteratur:

Forslag til rettskilder/litteratur som vil bedre kjønnsmessig balanse i faget/emnet. Er det aktuelle kjønnsperspektiv som kan inkluderes i faget?:

Totalt antall sider hovedlitteratur: I Leganto er nåværende sideangivelse feil (623 sider), siden den inkluderer hele boken for både «Nøtteskall» og «Menneskerettighetene og Norge». I «Nøtteskall» vil ny hovedlitteratur være 185 sider, og i «Menneskerettighetene og Norge» vil ny hovedlitteratur være 94 sider. En tredje artikkel i hovedlitteraturen, som ikke berøres av endringene, er 14 sider.

Totalt antall sider hovedlitteratur blir da 293 sider, hvorav 185 er «Nøtteskall-sider» (med mindre tekst enn vanlige læreboksider).